

*Голові разової спеціалізованої вченої ради
у Львівському державному університеті внутрішніх
справ
доктору юридичних наук, професору
Ірині БАСИСТІЙ*

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора
Тетерятник Ганни Костянтинівни
на дисертацію Войтович Ірини Степанівни
«Підстави проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному
провадженні»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Слідчі (розшукові) дії є основним засобом доказування у кримінальному провадженні. Відтак зміни, які систематично вносяться до кримінального процесуального законодавства неминуче стосуються і цього інституту, який викликає постійний інтерес у практиків та науковців. Проблематика проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану, цифровізації кримінального провадження, інших суспільних та державних перетворень вказує на актуальність обраної авторкою проблематики.

Заявлена тема, зміст роботи, запропоновані дисертанткою висновки і рекомендації переконливо свідчать про відповідність дисертації вимогам сьогодення, а відтак підтверджують актуальність обраного для дослідження напрямку.

Відаючи належне науковим напрацюванням українських вчених, І. С. Войтович справедливо вказує на те, що у попередніх роботах не було системно, комплексно розглянуто структуру підстав проведення слідчих (розшукових) дій та підкреслює, що правильне розуміння та регламентація в законі підстав проведення слідчих (розшукових) дій дозволять вирішити низку теоретичних і практичних проблем підвищення ефективності їх проведення та одночасно забезпечити захист конституційних прав та свобод учасників кримінального провадження.

Таким чином, робота І. С. Войтович є одним із перших в Україні монографічних досліджень, присвячених підставам проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Про актуальність роботи свідчить і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ, а також п.п. 1, 3, 5, 8, 14 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України № 454 від 11.06.2020) та науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ у межах теми «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (номер державної реєстрації 0121U113930).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Викладені у роботі наукові положення та висновки є переважно обґрунтованими, аргументованими та переконливими.

Це забезпечено опрацюванням дисертанткою значної кількості нормативно-правових актів та наукових джерел, які використані переважно критично з аргументацією авторської точки зору щодо дискусійних питань, які аналізуються у роботі.

Слід схвально поставитися до сформованої методологічної програми дослідження, що також забезпечило якість обґрунтування наукових положень та висновків. Проведення дослідження стало можливим завдяки застосуванню системи загальнонаукових та спеціальних методів. Так, за допомогою методів *формальної логіки (аналогія, абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція)* здійснювалось дослідження та формулювання авторських дефініцій окремих юридичних понять, класифікацій, формування висновків та обґрунтувань для внесення змін до КПК України (в усіх підрозділах); *історико-правовий метод* використано під час дослідження розвитку інституту слідчих (розшукових) дій,

зокрема їх підстав проведення (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 3.2); *системно-структурний метод* надав можливість сформулювати і дослідити систему гарантій прав учасників кримінального провадження під час проведення слідчих (розшукових) дій (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1); *порівняльно-правовий метод* застосовано під час з'ясування відповідності українського законодавства до міжнародних норм та стандартів правосуддя під час проведення слідчих (розшукових) дій (підрозділи 2.2, 2.3, 3.3); *соціологічний метод* використано під час проведення опитування слідчих і дізнавачів; *статистичний метод* дав змогу узагальнити результати проведеного опитування та статистичні дані (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2).

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних у ході дослідження результатів полягає насамперед у тому, що дисертація є одним із перших в Україні після прийняття КПК 2012 року комплексним науковим дослідженням підстав проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Сформульовані авторкою результати дисертаційного дослідження є важливими для науки кримінального процесу, вдосконалення правозастосовної практики та законодавства, містять елементи наукової новизни, серед яких найважливішими, на думку офіційного опонента, є наступні:

- аргументована необхідність розмежування процесуальної підстави проведення слідчої (розшукової) дії, якою виступає рішення про її проведення від правової підстави як сукупності норм кримінального процесуального закону, що визначають умови та порядок проведення слідчої (розшукової) дії. У зв'язку із цим, в ч.1 ст. 223 КПК України пропонується закріпити нормативне визначення поняття «слідча розшукова дія»;

- у структурі підстав проведення слідчих (розшукових) дій виділені фактична, правова та процесуальна компоненти. Підґрунтям для такого судження стало виокремлення наступних ознак: а) інформаційний аспект слідчої (розшукової) дії; б) сутність підстави як те, що детермінує проведення слідчих (розшукових) дій; в) процедурно-процесуальні вимоги до оформлення рішення про їх проведення;

- наукову позицію про необхідність закріплення фактичних підстав проведення слідчих (розшукових) дій в КПК України, оскільки за результатами вивчення судової та слідчої практики застосування кримінального процесуального закону, фактична підстава проведення слідчої (розшукової) дії не має чіткого визначення, веде до різного її трактування, вона не може бути зумовлена метою слідчої (розшукової) дії;

- правову позицію про помилковість судової практики, коли слідчі судді відмовляють у задоволенні клопотання про проведення обшуку, яке складене дізнавачем та погоджене прокурором, з обґрунтуванням того, що абз. 2 ч. 3 ст. 234 КПК України не визначає такого суб'єкта звернення як дізнавач, хоча в своїй діяльності відповідно до положень КПК України він користується повноваженнями слідчого;

- наукові погляди про незмінність фактичних підстав проведення слідчих (розшукових) дій, за якими форма вираження процесуальної підстави має варіативний характер. Варіативність процесуальної підстави полягає у тому, що рішення органу розслідування про проведення слідчої (розшукової) дії залежно від її виду, рідше – залежно від наявності у конкретній слідчій ситуації певних умов, передбачених законом, може прийматися усно, письмово, або реалізуватись як клопотання про проведення слідчої (розшукової) дії чи ухвали.

Важливими для теорії та практики кримінального процесу є й удосконалення, які були запропоновані дисертанткою (с. 22-26).

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дослідження характеризується логічним та чітким змістовим наповненням, відповідно до плану, мети та завдань, архітектоніка забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики.

Робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, що об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (245 найменувань на 25 сторінках) та 3-х додатків).

Оцінка змісту розділів дисертації.

У підрозділі 1.1 авторка досліджує підстави проведення слідчих (розшукових) дій в системі вимог кримінальної процесуальної форми. Нею

розглянуті доктринальні підходи до визначення понять слідчі, слідчі (розшукові) дії, процесуальні дії (с. 31-36), співвідношення категорій підстава та обґрунтування (с. 36-43).

Логічне продовження міркувань здобувачки щодо доктринальних та нормативних підходів до фактичних підстав проведення слідчих (розшукових) дій спостерігається у підрозділі 1.2 (с. 43 – 61).

Підрозділ 1.3 цікавий тим, що авторка проявляє наукову сміливість та аналізує не тільки правові підстави, а й пропонує виділення процесуальної підстави проведення слідчих (розшукових) дій, з'ясовує її сутність та зміст, співвідношення із процесуальним рішенням. Дисертантка обґрунтовує власне міркування щодо цієї підстави: «Процесуальною підставою слідчої (розшукової) дії, тобто процедурним виразом можливості (необхідності) її проведення, є рішення про її проведення, в якому викладаються, формулюються фактичні підстави – дані про можливість отримання відомостей про обставини кримінального правопорушення, що розслідується». (с. 82).

На запропонованому авторкою методологічному підході щодо поділу підстав про проведення слідчих (розшукових) дій на фактичні, правові та процесуальні побудована подальша архітектоніка дослідження.

У підрозділі 2.1 аналізується вимоги, що пред'являються до рішення про проведення слідчої (розшукової) дії. Здобувачка виділяє форми та види таких процесуальних рішень, надає їм відповідну характеристику, визначає вимоги, які до них ставляться. Заслуговують на увагу сформульовані на с. 94 роботи критерії законності прийняття процесуального рішення про проведення слідчої (розшукової) дії. Значна увага у цій частині дослідження приділена вимогам вмотивованості та обґрунтованості процесуальних рішень. Слід погодитися з авторкою у тому, що під час формування процесуальної підстави проведення слідчих (розшукових) дій самостійне значення має вимога своєчасності акту правозастосування, адже саме необхідністю реалізації вимоги своєчасності проведення слідчої (розшукової) дії зумовлено положення закону, а передчасне або запізніле проведення слідчої (розшукової)

дії може призвести до втрати доказів, безповоротну зміну властивостей об'єктів і обстановки місця події, так само, як передчасно проведена слідча (розшукова) дія може виявитися малоефективною або безрезультатною через дефіцит необхідних вихідних даних – відсутність фактичної підстави її проведення (с. 103 – 104). Акцентується увага і на сутнісному змісті такої характеристики, як доцільність проведення слідчої (розшукової) дії (с. 105 – 108).

У підрозділі 2.2 авторка розмірковує над формуванням процесуальних підстав проведення слідчих (розшукових) дій у слідчій ситуації, тим самим демонструючи свою міжгалузеву обізнаність і в криміналістиці. Слід підтримати здобувачку у її умовиводах, що ухвалення рішення про проведення слідчої (розшукової) дії багато в чому є результатом вже сформованої слідчої ситуації, яка створює умови для проведення слідчої (розшукової) дії, або ж «виводить» слідчого, дізнавача на передбачений законом обов'язок проведення слідчої (розшукової) дії. А процес і порядок прийняття слідчим, дізнавачем рішення про проведення слідчої (розшукової) дії тісно взаємопов'язаний не тільки з питанням про підстави її проведення, обсязі самостійності слідчого в кримінальному процесі, а й з тактичними, а також суб'єктивно-психологічними аспектами процесуальної діяльності слідчого, дізнавача при прийнятті управлінських рішень під час розслідування кримінальних правопорушень (с. 110-111).

На підставі аналізу наукових джерел та отриманих під час дослідження емпіричних даних І. С. Войтович обґрунтовує тезу про те, що рішення про проведення слідчої (розшукової) дії – в основному результат суб'єктивної оціночної діяльності правозастосовця, який вирішить питання про необхідність проведення слідчої (розшукової) дії, виходячи з припущення про її потенційну результативність для розслідування кримінального провадження (с. 115), з чим не можна не погодитися, враховуючи процесуальний статус суб'єктів прийняття таких рішень, а також визначені вимоги до збирання, перевірки та оцінки доказів.

Цікавою є частина підрозділу, присвячена питанню розсуду при прийнятті

рішень про проведення слідчих (розшукових) дій та особливостей його формування і меж (с.116 – 127).

Підрозділ 3.1 присвячений доказам, як фактичним підставам проведення слідчих (розшукових) дій. Авторка зауважує, що доказ є нерозривною єдністю змісту (відомостей, що підлягають доказуванню) та форми (показань, висновків та показань експертів та спеціалістів, речових доказів, протоколів слідчих та судових дій, документів (с. 134) та висловлює власну точку зору щодо сутності та змісту поняття «докази», значення їх ознак, властивостей у процесі прийняття рішення про проведення слідчих (розшукових) дій (с. 135 – 144).

Викликає науковий інтерес підрозділ 3.2, присвячений меті проведення слідчих (розшукових) дій. У ньому здобувачка торкається досить дискусійних для теорії та практики кримінального процесу питань щодо нормативного визначення мети слідчих (розшукових) дій, легітимізації пізнавальної діяльності та значенню інформації з різних джерел. Спираючись на вже окреслену модель підстав проведення слідчої (розшукової) дії, здобувачка намагається розкрити мету кожної з них та аналізує фактині підстави їх проведення, співвідношення із метою та можливістю її досягнення, вказує на помилки, які допускаються суб'єктами прийняття рішень при визначенні мети слідчих (розшукових) дій та можливості її досягнення, підкріплюючи свої міркування прикладами із правозастосовної практики (с. 144 – 175).

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у:

у законодавчій діяльності – для внесення розробки правової регламентації, внесення змін та доповнень до законодавства;

в освітньому процесі – під час проведення занять з навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Криміналістика», «Досудове розслідування», підготовки методичної літератури (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 16.06.2023 №63/1);

практичній роботі – під час проведення досудового розслідування та судового розгляду.

Висновки відповідають поставленим завданням дослідження у межах обраного об'єкта та предмета, містять розроблені авторкою теоретичні наукові положення, практичні рекомендації, пропозиції із вдосконалення законодавства.

Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні наукові результати дисертації опубліковано в 6 наукових публікаціях, з них 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 3 тези наукових доповідей, опублікованих за результатом участі у науково-практичних семінарах, міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах.

Текстових запозичень без посилання на джерела та інших порушень академічної доброчесності не виявлено.

Віддаючи належне кропіткій та високоякісній роботі дисертантки І. С. Войтович, високо оцінюючи рівень дослідження, його актуальність та новітність підходів до дослідження обраної проблематики, варто звернути увагу на окремі недоліки, а також положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту:

1. На думку офіційного опонента, аналізуючи наукові дослідження із проблематики, що є предметом дисертації, доцільно було б звернутися до сучасних монографічних робіт, які безпосередньо присвячені інституту слідчих (розшукових) дій, та у яких значна увага приділена саме підставам їх проведення. Зокрема, серед таких слід вказати на роботи С. Ю. Карпушина «Проведення слідчих (розшукових) дій» (Київ, 2016), І. І. Цилорик «Гарантії прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження під час проведення слідчих (розшукових) дій» (Львів, 2020), В. С. Могили «Повноваження слідчого та слідчого судді при поданні, розгляді та вирішенні клопотань про проведення слідчих (розшукових) дій» (Одеса, 2021) та ін.

Підтримуючи розумне прагнення авторки дослідити розсуд при прийнятті рішень про проведення слідчих (розшукових) дій, їй доцільно було б проаналізувати, використати та висловити власні думки щодо питань, які висвітлені у монографічному дослідженні доктора юридичних наук, доцента О. О. Торбаса «Розсуд в кримінальному процесі України: теоретичне обґрунтування та практика реалізації»: монографія. Одеса: Юридична література, 2020. 284 с.

2. Авторка зазначає: «Обґрунтовано, що процесуальною підставою слідчої (розшукової) дії є рішення про її проведення, в якому формулюються судження про можливість отримання фактичних відомостей про обставини вчиненого кримінального правопорушення» (с. 177).

Підтримуючи наукову сміливість дисертантки, хотілося б все-таки почути додаткові аргументи на користь запропонованого нею виділення процесуальних підстав проведення слідчих (розшукових) дій. Адже кримінальна процесуальна діяльність хоча і може залежати від слідчих ситуацій, натомість регламентована кримінальним процесуальним законом. Враховуючи це, на погляд офіційного опонента, правова підстава охоплює ті ознаки, які здобувачка визначила для формулювання поняття «процесуальна підстава». Бо правова основа кримінального процесу покликана забезпечувати цю діяльність незалежно від умов та обставин, у яких вона відбувається.

У зв'язку з цим виникає наступне дискусійне питання.

3. Неодноразово дослідниця вказує на необхідність імперативної законодавчої регламентації підстав проведення слідчих (розшукових) дій. Наприклад, на с. 113 зазначається: «Можливо, що відносна правова невизначеність у регулюванні дій слідчого, дізнавача обумовлена ситуацією, що складається на початкових етапах досудового розслідування, а саме – інформаційною недостатністю, яка не дозволяє повноцінно сформулювати фактичну підставу проведення конкретної слідчої (розшукової) дії. І ця недостатність природним чином «екстраполюється» на законодавчі формулювання правил в проведенні слідчих (розшукових) дій». У пункті

наукової новизни зазначено: доповнити ст. 223 КПК України ч. 10 (введення в нормативний обіг поняття невідкладної слідчої (розшукової) дії (с. 27).

Як видається офіційному опоненту, вирішення цього питання лежить у площині дослідження дискреції, яка також залежить і від слідчої ситуації, і від формування розсуду суб'єктів, які приймають рішення, і від обставин та умов провадження, які неможливо уніфікувати, передбачити та імперативно визначити. А формалізація понять на законодавчому рівні не завжди є ефективним шляхом вирішення питань правозастосовної практики, адже це може призвести до нерозумного перевантаження закону та створити іще більше колізій. Крім того, процес доказування, основним засобом збирання доказів у якому слугують саме слідчі (розшукові) дії, є одночасно ретроспективним та перспективно-прогностичним, має складну структуру та залежить від багатьох факторів.

4. Потребує роз'яснення і зміст окремих дефініцій, використаних у роботі: «ієрархія слідчих (розшукових) дій», «процедурно-процесуальні вимоги» (адже сам кримінальний процес можна розглядати як відповідну процедуру), «юридично вразливі та невразливі підстави», «дані фактичного характеру» (а не сталий термін «фактичні дані»), «внутрішньо-стадійний акт».

5. Слід схвально поставитися до аналізу судових рішень та використання їх у дисертації. Водночас у роботі абсолютно відсутня практика ЄСПЛ, хоча питання, які розглядаються в дисертації напряду пов'язані, на думку офіційного опонента, зі стандартами доказування.

6. Робота носить теоретико-прикладний характер, авторка вносить низку пропозицій до законодавчих змін, відтак доцільно було б впровадити результати дослідження до законотворчої сфери, у діяльність практичних підрозділів тощо.

Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

ВИСНОВОК:

дисертація Войтович Ірини Степанівни «Підстави проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані на високому рівні результати проведеного здобувачкою дослідження, розв'язує важливе наукове завдання, що полягає у формулюванні та обґрунтуванні на основі комплексного аналізу проблемних питань нормативно-правового та правозастосовного характеру концепції гарантування права на справедливий суд у кримінальному процесі, зокрема, завдяки такому інституту кримінального процесу, як фіксування судового провадження, та свідчить про належний рівень оволодіння здобувачкою Войтович І.С. методологією наукової діяльності.

Дисертація повністю відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженої наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року), а її авторка – Войтович Ірина Степанівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**Доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики
Одеського державного
університету внутрішніх справ**

Ганна ТЕТЕРЯТНИК

Підпис засвідчую:

Заб. Дубаєв 670-к 613

(Handwritten signature of Hanna Teteryatnyk)
(Handwritten signature of Eduard Dakeleya)